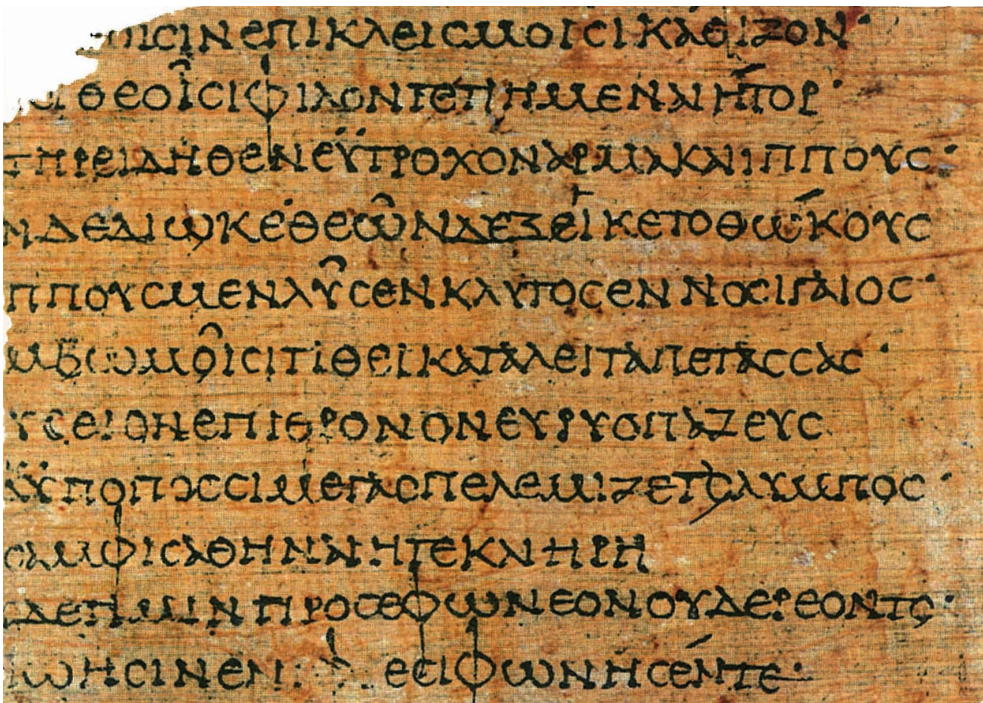

Σύλλογος Διδακτικού Προσωπικού
Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΠΑΡΟΥΣΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄, ΤΟΜΟΣ Α΄ (ΚΑ΄)

(2017-2018)

ΗΡΟΔΟΤΟΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄, ΤΟΜΟΣ Α΄ (ΚΑ΄)
(2017-2018)

ΠΑΡΟΥΣΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄, ΤΟΜΟΣ Α΄ (ΚΑ΄)
(2017-2018)

ΗΡΟΔΟΤΟΣ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ - ΕΚΠΑ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ	:	Καραδήμας Δημήτρης (dimkaradimas@phil.uoa.gr)
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ	:	Ζώρας Γεράσιμος (gerzoras@isll.uoa.gr)
ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ	:	Γαγανάκης Κώστας (cgagan@arch.uoa.gr)
ΤΑΜΙΑΣ	:	Δρόσος Δημήτρης (dimdros@isll.uoa.gr) Τσόκογλου Αγγελική (angtsok@gs.uoa.gr) Γιαννουλοπούλου Γιάννα (giannoulop@ill.uoa.gr) Παναγιώτου Αντώνης anpanagio@phil.uoa.gr Αποστόλου Ειρήνη (irapo@frl.uoa.gr) Κεφαλίδου Ευρυδίκη (eurkefalidou@arch.uoa.gr)

ΠΑΡΟΥΣΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
Επιμέλεια έκδοσης
Αποστόλου Ειρήνη, Ζώρας Γεράσιμος, Καραδήμας Δημήτρης

Εκδόσεις Ηρόδοτος
Μαντζάρου 9
10672 Αθήνα
Τηλέφωνο: 2103626348 | fax: 2103626349
Ηλεκτρονική διεύθυνση: info@herodotos.net

ISSN 1105-0454

Πίνακας περιεχομένων

Παρουσία
Περίοδος Β΄, Τόμος Α΄ (ΚΑ΄)

Αντί προλόγου (Δημήτρης Καραδήμας)	9
Ιωάννης Μ. Κωνσταντάκος, <i>Το λιονταράκι που τσεβδίζει: ο Αλκιβιάδης στην αρχαία κωμωδία</i>	13
Dimitrios Kanellakis, <i>Paracomedy in Euripides' Bacchae</i>	63
Σοφία Παπαϊωάννου, <i>Το ταξίδι προς τη Δύση αρχίζει: ο Λίβιος Ανδρόνικος και η πρώτη μετάφραση της Οδύσσειας</i>	83
Ανθοφίλη Καλλέργη, <i>Η τέχνη της γαστρονομίας στο πλαίσιο της ορατιανής σάτιρας (Σάτιρες 2.4 και 2.8)</i>	109
Παναγιώτα Παπακώστα, <i>Απηχήσεις της Οδύσσειας στο ελεγειακό ταξίδι της 1.3 του Τιβούλλου</i>	123
Dimitrios Karadimas, <i>Dionysius of Halicarnassus on the pleasant and the beautiful – Traces of Platonic influence</i>	141
Χρήστος Φάκας, <i>Το λογοτεχνικό υπόβαθρο του θέματος της φιλίας στο μυθιστόρημα του Χαρίτωνα</i>	165
Ελένη Τσιτσιανοπούλου, <i>Η σύνταξη του συνδέσμου κὰν στις παραχωρητικές προτάσεις των ελληνικών μη λογοτεχνικών παπύρων της αυτοκρατορικής και της πρώιμης αραβικής εποχής</i>	191
Μυρσίνη Αναγνώστου, <i>Η επίδραση τῶν Ὀμηρικῶν Ἐπῶν στὸ ἔργο τοῦ Νικηφόρου Χρυσοβέργη</i>	201
Βασίλειος Π. Βερτουδάκης, <i>Η κρίση της επιστήμης και η Κλασική Φιλολογία στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης: Ιστορικές και φιλοσοφικές προϋποθέσεις</i>	213
Gianoula Giannouloupoulou, <i>The emergence of the greek definite article</i> . . .	231
Ιωάννης Α. Πανούσης, <i>Κλυταιμίστρας δικαίωση (;): από την Ηλέκτρα του Σοφοκλή στο ανεπίδοτο Γράμμα του Ιάκωβου Καμπανέλλη</i>	247
Ioanna Papaspyridou, <i>Victor Hugo, poète romantique au service de la guerre d'indépendance grecque: quelques réflexions sur le poème « L'Enfant »</i>	269

Domenica Minniti-Γκώνια, <i>Italianismi a Cefalonia e gli studi di Manlio Cortelazzo sul contatto italogreco</i>	285
Από την ιστορία του Πανεπιστημίου και της Σχολής	303
Χαρίκλεια Μπαλή, <i>Το Πανεπιστήμιο Αθηνών και ο πόλεμος του 1940-1941: Η ζωή και ο θάνατος του καθηγητή Ξενοφώντος Κοντιάδη (Μασσαλία 1903 - Ιωάννινα 1941)</i>	305
Δημήτρης Παυλόπουλος, <i>Μνήμη Χρύσανθου Χρήστου</i>	323
Κατάλογος των μελών ΔΕΠ της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ . . .	327

Ελένη Τσιτσιανοπούλου

Η ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ *κάν*
ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΠΑΠΥΡΩΝ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΩΙΜΗΣ ΑΡΑΒΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Εισαγωγή

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τις περιπτώσεις παραδειγμάτων κατά τις οποίες παρατηρείται η χρήση του συνδέσμου *κάν* και να μελετήσει τον τρόπο σύνταξής του, αναμενόμενης και ιδιότυπης, στις επιρρηματικές παραχωρητικές προτάσεις των παπυρικών εγγράφων της αυτοκρατορικής και της πρώιμης αραβικής εποχής, δηλ. της χρονικής περιόδου από το 31 π.Χ. ως το 800 μ.Χ., ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα για την έκταση του φαινομένου και το κατά πόσο επηρέασε την εξέλιξη της γλώσσας. Το υλικό προέρχεται από ένα σώμα περίπου 80.000 χιλιάδων ελληνικών μη λογοτεχνικών παπύρων και οστράκων. Η αναζήτηση του υλικού στηρίχτηκε στη διαδικτυακή βάση δεδομένων *Duke Databank of Documentary Papyri (DDbDP)*¹, η οποία περιλαμβάνει όλα τα μη λογοτεχνικά κείμενα. Τα παραδείγματα, τα οποία αντλήθηκαν από τη συγκεκριμένη ηλεκτρονική βάση δεδομένων, αποτελούν χαρακτηριστικό και αντιπροσωπευτικό δείγμα της χρήσης και της σύνταξης του εν λόγω συνδέσμου και παρατάσσονται με χρονολογική σειρά από το αρχαιότερο στο νεότερο, ώστε να φανεί η συχνότητα εμφάνισης του συνδέσμου εισαγωγής καθώς και ο τρόπος σύνταξής του. Για να αποφευχθούν πιθανά λάθη των ηλεκτρονικών εκδόσεων, τα παπυρικά κείμενα ελέγχθηκαν και από τους έντυπους εκδεδομένους τόμους κειμένων.

1. Η βάση DDbDP είναι ελεύθερα προσβάσιμη στον ιστότοπο [papyri info](http://papyri.info), ο οποίος παρέχει τη δυνατότητα χρήσης διάφορων βάσεων δεδομένων, όπως είναι η *Heidelberger Gesamtverzeichnis der griechischen Papyrusurkunden Ägypten einschließlich der Ostraka usw.*, der lateinischen Texte, sowie der entsprechenden Urkunden aus benachbarten Regionen.

Στα παπυρικά κείμενα της εξεταζόμενης εποχής δεν απαντά ιδιαίτερα συχνά το είδος των εναντιωματικών και των παραχωρητικών προτάσεων. Οι εναντιωματικές και οι παραχωρητικές προτάσεις είναι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις, κατά κανόνα κρίσης, που εκφράζουν εναντίωση ή παραχώρηση. Η διαφορά τους έγκειται στο ότι οι εναντιωματικές εκφράζουν εναντίωση προς το νόημα της πρότασης την οποία προσδιορίζουν και κατά κανόνα αναφέρονται σε κάτι πραγματικό, όπως φαίνεται στον *P.Oxy.* LIX 3994, 5-8 (Οξυρυγχίτης νομός, ιδιωτική επιστολή, αρχές 3^{ου} αι. μ.Χ.): *εἰ καὶ / μὴ ἔγγραφήκειν σοι [σοι], ὄφειλες ἀπὸ σεαυτῆς γράφειν μοι ὡς ἀδελφῶ σου*. Οι παραχωρητικές προτάσεις δηλώνουν εναντίωση ή παραχώρηση προς το περιεχόμενο της προσδιοριζόμενης πρότασης και αναφέρονται σε κάτι που θεωρείται απίθανο ή υποθετικό (μη πραγματικό), όπως φαίνεται στον *P.Oxy.Hels.* 47 b, 3-10 (Οξύρυγχος, ιδιωτική επιστολή, 2^{ος} αι. μ.Χ.): *ἔτι καὶ νῦν ἐπικινδύλως ἔχω, ὥστε / καὶ εἰ μὴ γεγράφειν σο[ι] [πέπισμαι (l. πέπεισμαι) / ὅτι οὐκ [ἀ]ρνήσει / ὥστε] ἀμέριμόν ἂν / με προῆσαι ἐκ παντὸς τρόπον*. Και στις δύο περιπτώσεις η σχέση ανάμεσα στην προσδιοριζόμενη και στη δευτερεύουσα πρόταση είναι εναντιωματική, αντιθετική. Η αντίθεση στα κείμενα των παπύρων εκφράζεται συχνά με παρατακτικούς αντιθετικούς συνδέσμους (*μέν, δέ, ἀλλά, μέντοι, καίπερ*).

Οι εναντιωματικές προτάσεις εισάγονται με τους εναντιωματικούς συνδέσμους *εἰ καί, ἂν καί* (ἤν καί, ἐάν καί). Ο υποθετικός προηγείται του συμπλεκτικού συνδέσμου. Μεταφράζονται με «αν και»². Οι παραχωρητικές προτάσεις εισάγονται με τους παραχωρητικούς συνδέσμους *καὶ εἰ, καὶ ἐάν, καὶ ἂν* (κἂν). Οι προτάσεις μεταφράζονται «ακόμη κι αν υποθέσουμε ότι», «ακόμη και στην περίπτωση που»³. Η σύνταξη των εναντιωματικών και των παραχωρητικών προτάσεων ακολουθεί την εκφορά των υποθετικών προτάσεων⁴. Όταν εισάγονται με τον σύνδεσμο *εἰ* εκφέρονται με οριστική και ευκτική, ενώ, όταν εισάγονται με τους συνδέσμους *ἐάν, ἂν* εκφέρονται με υποτακτική έγκλιση. Στα παπυρικά κείμενα, όμως, μπορεί να παρατηρήσουμε την ιδιότυπη σύνταξη του συνδέσμου *κἂν* με οριστική έγκλιση.

2. KÜHNER - GERTH (³1904), § 578.1, 2 (488).

3. KÜHNER - GERTH (³1904), § 578.2 (488)· SMYTH (²1956), § 2372 (537).

4. SMYTH (²1956), § 2371 (537)· JANNARIS (1968), 465.

1. Η σύνταξη του συνδέσμου *κἄν* με οριστική έγκλιση

Στα επόμενα παραδείγματα διαπιστώνουμε ότι ο σύνδεσμος *κἄν* συντάσσεται με οριστική έγκλιση. Και σε επιγραφές⁵ και στα κείμενα της Καινής Διαθήκης απαντά ο σύνδεσμος *έάν* (*ἄν*) με οριστική έγκλιση. Τα παραδείγματα αυτής της συντακτικής δομής είναι περιορισμένα στις επιγραφές, αλλά τόσο στους παπύρους όσο και στην Καινή Διαθήκη είναι ελάχιστα⁶, καθώς κυρίως απαντά η αναμενόμενη, σύμφωνα με τους κανόνες της συντακτικής θεωρίας, σύνταξη του συνδέσμου *έάν* (*ἄν*) με υποτακτική έγκλιση⁷.

Στον BGU II 625 (Αρσινοΐτης νομός, ιδιωτική επιστολή) η πρόταση *κἄν* *εἰς τοῦτο ὑπηρετήσατέ μοι* εκφέρεται με οριστική αορίστου (*ὑπηρετήσατε*).

BGU II 625 (= Chrest.Wilck. 21), 15-20 (2^{ος}/3^{ος} αι. μ.Χ.): *κἄν εἰς τοῦτο [ὑ]πηρετήσατέ μοι / ὅπως εἰ] . . . ῥλης μετ' αὐτοῦ / ἕως ὅτου ἡ ἔτυμασί[α] (l. ἔτοιμασία) γένηται / μετὰ τὴν κατασπορὰν καὶ εὐσ/κολληθῆς (l. εὐσχολληθῆς), ἔλθε πρὸς ἐμέ εἰ[ς] τὰ / Βουκόλια.*

Στον P.Berl. Sarisch. 16 (Ερμούπολις, ιδιωτική επιστολή) η πρόταση και *έάν* *οὐκ εἰμι παρὰ σοὶ τῶ σώματι, ἀλλ' ὄν' ψυχῇ* εκφέρεται με οριστική ενεστώτα (*οὐκ εἰμι*).

P.Berl. Sarisch. 16 (βλ. BL XI 42), 1-4 (τέλη 6^{ου} / αρχές 7^{ου} αι. μ.Χ.): *† οὐκ οἶδα δὲ πόθεν ἡμελήσας γράψαι καὶ σημᾶναί μοι τῆ[ν ταχίστην - -] / ἢ δι' ἀνθρώπου ἢ διὰ παιδός τινος τοῦ σχολαστικοῦ ἀνερχομέν[ου πρὸς ἡμᾶς - -] / τὴν ὑγίαιαν σου καὶ κἄν (l. ἔάν) οὐκ εἰμι παρὰ σοὶ τῶ σώματι, ἀλλ' ὄν' ψυχῇ καὶ οὐ[- -] / [γ]ράψαι μοι, ὅπως μανθῶ (l. μάθω) τὴν ὑγίαιαν σου'.*

Στον SB I 4635 (άγνωστος τόπος, ιδιωτική επιστολή) η πρόταση *κἄν* *μὴ ἐκέλευσέν μοι ὁ εὐκλεέστατος στρατηλάτης ζητηθῆναι αὐτόν* εκφέρεται με οριστική αορίστου (*ἐκέλευσεν*).

SB I 4635, 3-5 (άγνωστος τόπος, ιδιωτική επιστολή, 7^{ος} αι. μ.Χ.): *κἄν* *μὴ ἐκέλευσέν μοι ὁ εὐκλ(εέσ)τ(ατος) / στρατηλ(ά)τ(ης) ζητηθῆναι αὐτόν, ἀνάγκη πάντως / αὐτόν εὐρεθῆναι.*

5. IG II2 1100, 25· IG II2 3592, 26· IG XIII, 3 870, 7· IG I3 32, 21-22· IG I3 34, 41-42· IG I3 52, 26· IG I3 55, 22-23· IG I3 55, 23-24· IG I3 182, 10· IG I3 236, 12.

6. BUTTMANN (1859), 192.

7. KÜHNER - GERTH (³1904), § 575.III (473-475)· LSJ⁹ s.v. ἔάν (465).

2. Η σύνταξη του συνδέσμου *kān* με υποτακτική έγκλιση

Ο σύνδεσμος *kān* εκφέρεται με υποτακτική έγκλιση, για να δηλώσει το προσδοκώμενο, όταν στην απόδοση υπάρχει χρόνος μέλλοντας ή μελλοντικές εκφράσεις, όπως παρατηρούμε στα επόμενα παραδείγματα.

Στον *P.Oxy. LV 3808* (Οξύρυγχος, ιδιωτική επιστολή) η παραχωρητική πρόταση *kān ti ἡ ἀμελούμενον* εισάγεται με τον σύνδεσμο *kān*, εκφέρεται με υποτακτική παρακειμένου (*ἡ ἀμελούμενον*). Απόδοση αποτελεί η προστακτική *δήλωσον*. Ο σύνδεσμος *kān* (= *καὶ ἄν* = *καὶ ἔάν*)⁸ εχρησιμοποιείτο στη θέση του *καὶ ἔάν*⁹.

P.Oxy. LV 3808, 4-8 (1^{ος}/2^{ος} αι. μ.Χ.): *καὶ νῦν σοι / γράφω ἐπισχεῖν τοῖς ἔργοις τοῖς ἐν ἀ/γρῶ ἵνα μὴ ἀμεληθῆῖ *kān* ti ἦν ἀμελούμενον* (*ἡ ἀμελούμενον*), *δήλωσον τῷ καθηγη/τῆ*.

Ο τύπος *ἦν ἀμελούμενον* αντιστοιχεί στην υποτακτική παρακειμένου. Ο περιφραστικός τύπος της υποτακτικής παθητικής φωνής μπορεί να συγκριθεί με τον σχηματισμό του περιφραστικού μέλλοντα (*ἔσομαι* + μετοχή ενεστώτα)¹⁰. Σύμφωνα με τον *Mayser*, η υποτακτική παρακειμένου σχηματίζεται περιφραστικά με τη μετοχή παρακειμένου και το συνδυαστικό ρήμα¹¹. Κατά τον *Gignac* το τρίτο ενικό πρόσωπο της υποτακτικής συχνά εμφανίζεται ως *ἦν* με τη λανθασμένη προσθήκη του τελικού *-ν*, καθιστώντας τον τύπο πανομοιότυπο με αυτόν του τρίτου ενικού προσώπου υπερσυντελικού¹². Αυτός ο τύπος *ἦν* εχρησιμοποιείτο ευρύτατα. Ο τύπος αυτός, ο οποίος δεν βεβαιώνεται στην κλασική διάλεκτο ή στις επιγραφές της Κοινής, αλλά στους πτολεμαϊκούς παπύρους¹³, ενδέχεται να είναι ισοδύναμος του κανονικού *ἦ* υπό την επίδραση της εσφαλμένης προσθήκης του τελικού *-ν*. Η ευρεία και συχνή προσθήκη του *-ν* σε αυτόν τον τύπο και η πλήρης απουσία του από άλλους τύπους υποτακτικής τρίτου ενικού προσώπου δείχνει την επίδραση του τύπου *ἦν* στο τρίτο ενικό πρόσωπο του υπερσυντελικού, το οποίο μερικές φορές εμφανίζεται αντιστρόφως ως *ἦ*¹⁴.

8. MAYSER (1906-1970), I 1. 137.

9. REA (1988), *P.Oxy. LV 3808*, σχόλιο στ. 6-7.

10. REA (1988), *P.Oxy. LV 3808*, σχόλιο στ. 6-7.

11. MAYSER (1906-1970), I 2. 87.

12. GIGNAC (1981), II. 405.

13. MAYSER (1906-1970), I 2. 86.

14. GIGNAC (1981), II. 405.

Προσδοκώμενο δηλώνεται, επίσης, στους εξής παπύρους: *P.Ryl.* II 235, 12-14 (άγνωστος τόπος, ιδιωτική επιστολή, 2^{ος} αι. μ.Χ.): *διὸ / μέμ[νησο] καὶ ἡμῶν κᾶν πάνυ / τι[νὰ ἄ]λλα πράττης. // BGU I 93, 13-15 (Αρσινοΐτης νομός, ιδιωτική επιστολή, 2^{ος}/3^{ος} αι. μ.Χ.): μὴ [..]ν προσ/έχων τῇ [μ]ητρὶ μου ἀμελήσης, κᾶν / μὴ αὐτὴ θ[έ]λη. // *P.Achm.* 8 (= *Chrest.Wilck.* 81 = *Sel.Pap.* II 425), 15-19 (Πανοπολίτης νομός, επίσημη επιστολή, μετά τις 24 Μαΐου 197 μ.Χ.): *σὺ φρόντισον / σὺν τῷ βασιλ(ικῶ) γραμματεῖ τὰς τάξεις προκηρῦξαι, καὶ κᾶν (l. ἐὰν) μηδεὶς / πλέον δῶ, παραδοῦναι αὐτοῖς μ[ὴ] μέντοι ἐλάτ/τονος [τ]ῆς συντιμήσεως, μηδ[ὲ] τῆς ἄλλοτε εἰσε/νεχθείσης> ὑπὲρ τῶν τάξεων τιμῆς. // SB X 10297, 11-14 (άγνωστος τόπος, ιδιωτική επιστολή, 3^{ος} αι. μ.Χ.): βούλει τὴν τιμὴν (l. τιμὴν) / μεταβληθῆναι, εἰ κᾶν / ἐν οἴνῳ θελήσης, πᾶν / δήλωσόν μοι, στον οποίο ο σύνδεσμος εἰ πλεονάζει. // *P.Ryl.* IV 696, 10 (άγνωστος τόπος, ιδιωτική επιστολή, τέλη 3^{ου} αι. μ.Χ.): οἶδας γὰρ κᾶν μὴ εἰπῶ ὅτι οὐ [- -] // SB VI 9399, 5-6 (Ερμούπολις, ιδιωτική επιστολή, 6^{ος} αι. μ.Χ.): ἐπίστασαι / γὰρ, κᾶν μὴ δηλώσω, καὶ γνώση ἐκ τοῦ λόγου τοῦ τε λήματος (l. λήματος). // *P.Haup.* II 21, 7-10 (άγνωστος τόπος, επαγγελματική επιστολή, 3^{ος} / 4^{ος} αι. μ.Χ.): δυνατὸς / γὰρ εἰμι, καὶ κᾶν (l. ἐὰν) μὴ ἔχω τὴν τιμὴν (l. τιμὴν) πληρῶ/σαι, πιστευθῆναι δούς ἐνθήκην ὅσα ἔχω / ἐν χερσίν. // *P.Lond.* IV 1400, 3-6 (Αφροδίτης κόμη Ανταιοπολίτη νομού, επίσημη επιστολή, 17 Σεπτ. 710 μ.Χ.): [καὶ ἔ]κ[π]ε[μψ]ον τὸ εἶδος πάρ[αυτα καὶ ἐὰν σοι δόξη ὑπὲρ] / αὐτοῦ λαβεῖν τὸν ἀπαργ[υρισμὸν πρὸς τ]ὴν ἐντεθεῖσαν / [δια]τίμησιν ἐν τοῖς ἡμετ[έροις] ἐνταγίοις καὶ / [ἀ]γοράσαι τὸ τοιοῦτο χ[ά]λκ[ωμα]. // *P.Lond.* IV 1402, 8-9 (Αφροδίτης κόμη Ανταιοπολίτη νομού, επίσημη επιστολή, αβέβαιη ημερομηνία): ἀπόσπ. 4.] καὶ ἐὰν καταγνωσθῆς [...] / ἀπολεῖ τῇ ψυχῇ σου.**

Στον *P.Ant.* III 188 (Αντινόου πόλις, επίσημη επιστολή) η πρόταση *κᾶν* πέμψη τὸ χρυσίον ἔχει ως απόδοση τὴν οριστικὴ ἐνεστώτα ἐλπίζω ἀπὸ τὴν ὁποία εξαρτάται ἡ ἐπόμενη εἰδικὴ πρόταση.

P.Ant. III 188, 9-11 (Αντινόου πόλις, επίσημη επιστολή, 6^{ος}/7^{ος} αι. μ.Χ.): *ἐὰν γὰρ ὁ λό[γο]ς ἀρέσει ὑμῖν καὶ θέλεται (l. θέλετε) / [ὕμ]εῖς λαβεῖν τὴν τοιαύτην σύνθεσιν, κᾶν πέμψη τὸ χρυσίον, ἐλπίζω ὅτι ἡ κέλευσις (l. κέλευσις) / ὑμῶν γαίνεται (l. γίνετα).*

Παρόμοια συντακτικὴ δομὴ στὴν απόδοση παρατηροῦμε στα ἐπόμενα ἐπιστολικά κυρίως κείμενα, στα ὁποία ἀπαντᾶ συχνά ἡ πρόταση *κᾶν* μὴ γράφω ἢ γράψω, ὅπως βλέπουμε στους *P.Rein.* II 116, 4-5 (άγνωστος τόπος, ιδιωτικὴ επιστολή, 3^{ος} αι. μ.Χ.): *οἶδας γὰρ, κᾶν μὴ σοι γράφω, ὡς τίθεμαι / τὰ πρὸς σέ, κυρία. // P.Oxy.* LV 3813, 9-13 (Οξύρυγχος, ιδιωτικὴ επιστολή, 3^{ος} / 4^{ος} αι. μ.Χ.): *οἶδας γὰρ, κᾶν / ἐγὼ μὴ γράφω σοι, ὡς τὰ τῶν /*

ἀπελευθέρων υποστέλλειν (l. ὑποστέλλει) τοῖς / πάτρωσι. // P.Oxy. XVI 1841, 3-4 (Οξύρυγχος, επαγγελματική επιστολή, 6^{ος} αι. μ.Χ.): οἶδεν γάρ, κὰν μὴ γράψω, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἀπαιτούμεθα / καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ παρόντος. // P.Fouad. I 86, 7-9 (Αφροδίτης κώμη Ανταιοπολίτη νομού, αναφορά, 6^{ος} αι. μ.Χ.): οἶδεν γάρ ἢ ὑμετέρα ἀγιοσύνη τοὺς / τρόπους τοῦ ἀνδρός, καὶ κὰν (l. ἂν) μὴ γράψωμεν μάλιστα ὅτι οὐ μετρίως ἐλύπησεν ἡμᾶς / τὸ ἐμπόδιον τῆς ἀνόδου αὐτῆς. // P.Vindob. Sal. 22, 6-7 (ἀγνωστος τόπος, επίσημη επιστολή, 6^{ος} / 7^{ος} αι. μ.Χ.): οἶδεν γάρ σου ἢ τελιότης (l. τελειότης) / καὶ κὰν (l. ἔαν) μὴ γράψω, τὴν μωρίαν τοῦ ἀνθρώπου. // P.Lond. III 1075 (σελ. 281) (βλ. BL I 300), 1-5, 9-10 (ἀγνωστος τόπος, επίσημη επιστολή, 7^{ος} αι. μ.Χ.): † τὰ γραφέντα παρὰ τῆς ὑμετέρας μεγαλοπρεποῦς καὶ / θεοφυλάκτου πατρικῆς δεσποτείας ἐδεξάμην καὶ κὰν (l. ἂν) μὴ / γράψω ἐπίσταται ὅτι ὥσπερ θέλω ἐμαντὸν ἀποθεραπ[εῦσα]ι / οὕτως καὶ τοὺς μεγαλοπρεπε[σ]τ[ά]τ[ους] κ[αὶ] θεο[φ]υ[λ]άκ[τ]ους / ὑμᾶς ἐν ἅπασι θέλω [ἀποθε]ραπεῦσαι ... ἐπίστασθε γὰρ κὰν μὴ γράψω ὅτι χρεια ἐστὶν τιμηθ[ῆ]ναι / τοὺς παγάρχας ἐξαιρέτως ἐν τοῖς τόποις.

Συμπεράσματα

Οι παραχωρητικές προτάσεις στους μη λογοτεχνικούς παπύρους ακολουθούν τους κανόνες των υποθετικών προτάσεων, όπως και στην κλασική εποχή¹⁵ και στη γλώσσα των επιγραφών και της Καινής Διαθήκης¹⁶. Μειωμένη είναι η συχνότητα εμφάνισης των παραχωρητικών προτάσεων στα παπυρικά κείμενα. Οφείλουμε να επισημάνουμε ότι η συχνότητα εμφάνισής τους δεν μπορεί να προσδιοριστεί με απόλυτη ακρίβεια, καθώς πολλές φορές μάς παραδίδονται κείμενα που έχουν υποστεί μικρές ή μεγάλες φθορές, οι οποίες δεν είναι πάντα εφικτό να αποκατασταθούν, ώστε να οδηγηθούμε σε αξιόπιστα συμπεράσματα για το ακριβές νόημα του κειμένου. Επί τη βάση ενός δείγματος σαράντα δύο (42) παραδειγμάτων παραχωρητικών προτάσεων, αντιπροσωπευτικό μέρος του οποίου παρουσιάζεται στην παρούσα μελέτη, και τα οποία προέρχονται από 80.000 περίπου παπυρικά κείμενα και όστρακα, η αναλογία που προκύπτει μεταξύ της χρήσης του συνδέσμου κὰν με οριστική έγκλιση και του συνδέσμου κὰν με υποτακτική έγκλιση είναι 1:7, καθώς απαντούν μόνο έξι (06) προτάσεις με οριστική έγκλιση.

15. SMYTH (?1956), § 2371 (537).

16. BLASS - DEBRUNNER (1961), 190.

Καθ' όλη τη διάρκεια της εξετασθείσας εποχής, κυρίως από τον 1ο αι. μ.Χ. μέχρι και τον 8ο αι. μ.Χ., απαντούν κυρίως παραχωρητικές προτάσεις, οι οποίες εισάγονται με τον σύνδεσμο *κἄν* (= *καὶ ἂν* ή *καὶ ἔάν*) και εκφέρονται με υποτακτική έγκλιση. Περιστασιακά, σε ορισμένα παπυρικά κείμενα εμφανίζεται το δομικό σχήμα της σύνταξης του συνδέσμου *κἄν* με οριστική έγκλιση¹⁷, το οποίο δεν συμβαδίζει με τις παραδοσιακές θεωρίες συντακτικού της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Το φαινόμενο απαντά σπάνια στην κλασική ελληνική και στη γλώσσα των επιγραφών και της Καινής Διαθήκης¹⁸. Το πιθανότερο, λοιπόν, είναι ότι πρόκειται για λάθος των γραφέων. Η συλλογή παραδειγμάτων του συνδέσμου *κἄν* (*ἔάν*) με οριστική έγκλιση μας επιτρέπει να εκτιμήσουμε το μορφωτικό επίπεδο των γραφέων. Το γεγονός ότι ένας γραφέας χρησιμοποιεί την αναμενόμενη σύνταξη του συνδέσμου *ἔάν* δεν δείχνει κάτι άλλο πέρα από το ότι ένα πρόσωπο έχει διδαχθεί ότι η οριστική έγκλιση χρησιμοποιείται σε μια συντακτική δομή και η υποτακτική έγκλιση σε μια άλλη. Το φαινόμενο δεν αποτελεί εξελικτικό στάδιο της γλώσσας των παπύρων της συγκεκριμένης εποχής¹⁹ και δεν είναι, λόγω της σπάνιας εμφάνισής του, βασικό χαρακτηριστικό της.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- BLASS, F. - DEBRUNNER, A. (1961), *A Greek Grammar of the New Testament: and Other Early Christian Literature*, A Translation and Revision of the ninth-tenth German edition incorporating supplementary notes by R.W. FUNK, Chicago.
- BUTTMANN, A. (1859), *Grammatik des neutestamentlichen Sprachgebrauchs*, Berlin.
- DEISSMANN, G.A. (1901), *Bible Studies: Contributions chiefly from papyri and inscriptions, to the history of language, the literature and the religion of Hellenistic Judaism and primitive Christianity*, translated by A. Grieve, Edinburgh.
- GIGNAC, F.T. (1976, 1981), *A Grammar of the Greek Papyri of the Roman and Byzantine Periods*, vol. I Phonology, vol. II Morphology, Milano.

17. GIGNAC (1970), 150.

18. DEISSMANN (1901), 201· KÜHNER - GERTH (³1904), § 573.I (466), § 575.III (473-475)· MOULTON (³1906-³1976), 187.

19. PALMER (1934), 171.

- JANNARIS, A.N. (1968), *An Historical Greek Grammar: Chiefly of the Attic Dialect as written and spoken from Classical Antiquity down to the present time*, Hildesheim.
- KÜHNER, R. - GERTH, B. (³1904), *Aüsführliche Grammatik der Griechischen Sprache*, zweiter Teil: Satzlehre, zweiter Band, reprinted 1966 Hannover, Hannover-Leipzig.
- LIDDELL H.G. - SCOTT, R. (¹1940), *A Greek-English Lexicon = LSJ*, rev. and augm. throughout by SIR H.S. JONES ET AL., Oxford.
- MAYSER, E. (1906-1970), *Grammatik der griechischen Papyri aus der Ptolemäerzeit mit Einschluss der gleichzeitigen Ostraka und der in Ägypten verfassten Inschriften*, Berlin-Leipzig.
- MOULTON, J.H. (³1906-³1976), *A Grammar of New Testament Greek*, vol. I-III, Edinburg.
- PALMER, L.B. (1934), «Prolegomena to a Grammar of the post-Ptolemaic Papyri», *JThS* 35: 170-175.
- REA, J.R. (1988), *The Oxyrhynchus Papyri*, vol. LV, London.
- SMYTH, H.W. (²1956), *Greek Grammar*, Cambridge Massachusetts.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

<http://epigraphy.packhum.org/>
<http://www.papyri.info/>
<http://www.rzuser.uni-heidelberg.de/~gv0/>

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το άρθρο ασχολείται με τη χρήση του συνδέσμου *kān* στις παραχωρητικές προτάσεις των ελληνικών παπυρικών εγγράφων της αυτοκρατορικής και της πρώιμης αραβικής περιόδου (31 π.Χ. - 800 μ.Χ.). Οι εισαγωγικές παρατηρήσεις επικεντρώνονται στη συχνότητα εμφάνισης και στον τρόπο σύνταξης αυτού του συνδέσμου. Ακολουθούν αντιπροσωπευτικά παραδείγματα της συντακτικής δομής του συνδέσμου *kān*, τα οποία απαντούν σε ένα σώμα περίπου 55.000 παπυρικών, μη λογοτεχνικών, κειμένων και 15.000 οστράκων της εξεταζόμενης περιόδου. Η σύγκριση αυτής της δομής με τη γλώσσα της κλασικής εποχής, των ελληνικών επιγραφών και της Καινής Διαθήκης μας οδηγεί σε χρήσιμα συμπεράσματα

για τη γλώσσα των παπύρων της εποχής και το μορφωτικό επίπεδο των γραφέων.

Λέξεις κλειδιά: παραχωρητικές προτάσεις, σύνδεσμος *κἄν*, παπυρικά έγγραφα.

ABSTRACT

The article deals with the use of the conjunction *κἄν* in concessive clauses of Greek documentary papyri of the Imperial and early Arabic Period (31 B.C. - 800 A.D.). The introductory remarks focus on the frequency of occurrence and the syntax of this conjunction. Then, there are representative examples of the syntactic construction of the conjunction *κἄν*, which are found in a body of approximately 55,000 Greek non-literary papyri texts and 15,000 ostraca of the period under consideration. The comparison of this structure with the language of the Classical Period, the Greek Inscriptions and the New Testament leads us to useful conclusions about the language of the papyri of this era and the educational level of the writers.

Keywords: concessive clauses, conjunction *κἄν*, documentary papyri.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΔΕΠ
ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑ

Τμήμα Φιλολογίας

Αγάθος Θανάσης, Επίκουρος Καθηγητής
Αγγελάτος Δημήτρης, Καθηγητής
Αντωνοπούλου Θεοδώρα, Καθηγήτρια
Βαρλοκώστα Σπυριδούλα, Καθηγήτρια
Βερτουδάκης Βασίλειος, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής
Γαραντούδης Ευριπίδης, Καθηγητής
Γεωργακοπούλου Σοφία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Γίωση Μαίρη, Καθηγήτρια
Γκαράνη Μυρτώ, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Γούτσος Διονύσιος, Καθηγητής
Ζαμάρου Ειρήνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Ιακώβου Μαρία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Ιωακειμίδου Δητώ, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Καλαμάκης Διονύσιος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Καναβού Νικολέτα, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Καπλάνογλου Μαριάνθη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Καραδήμας Δημήτριος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Καραμαλέγκου Ελένη, Καθηγήτρια
Καρβούνη Αικατερίνη-Νίνα, Λέκτορας
Κάρλα Γραμματική, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Καρπούζου Πέγκυ, Επίκουρη Καθηγήτρια
Κόλιας Ταξιάρχης, Καθηγητής
Κουτσουλέλου-Μίχου Σταματία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Κωνσταντάκος Ιωάννης, Αναπληρωτής Καθηγητής
Λεντάκης Βασίλειος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Λεντάρη Σταματίνα, Επίκουρη Καθηγήτρια
Λουκάκη Μαρίνα, Καθηγήτρια
Μακρυγιάννη Ευγενία, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Μαρκόπουλος Γεώργιος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Ματθαίος Στέφανος, Αναπληρωτής Καθηγητής

Μιχαλόπουλος Ανδρέας, Καθηγητής
Μόζεο Αμαλία, Καθηγήτρια
Μπάζου Αθηνά, Λέκτορας
Μπέλλα Σπυριδούλα, Καθηγήτρια
Μπενέτος Διονύσιος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Ντουριά Χριστίνα, Καθηγήτρια
Ξούριας Γιάννης, Επίκουρος Καθηγητής
Παΐδας Κωνσταντίνος, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής
Παναγιώτου Αντώνιος, Καθηγητής
Παναρέτου Ελένη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Παντελίδης Νικόλαος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Παπαθωμάς Αμφιλόχιος, Καθηγητής
Παπαϊωάννου Σοφία, Καθηγήτρια
Πολέμης Ιωάννης, Καθηγητής
Ρώτα Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια
Σπυρόπουλος Βασίλειος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Φάκας Χρήστος, Λέκτορας
Χατζηλάμπρου Ροζαλία, Επίκουρη Καθηγήτρια
Χρυσανθοπούλου Βασιλική, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια

Τμήμα Ιστορίας -Αρχαιολογίας

Ανεζίρη Σοφία, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Βαβουρανάκης Γιώργος, Επίκουρος Καθηγητής
Γαγανάκης Κωνσταντίνος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Γιαννακόπουλος Νίκος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Γιαντσή-Μελετιάδη Νικολέττα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Δρανδάκη Αναστασία, Επίκουρη Καθηγήτρια
Ευθυμίου Μαρία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Κανελλόπουλος Χρυσάνθος, Επίκουρος Καθηγητής
Κατάκης Στυλιανός, Επίκουρος Καθηγητής
Κεφαλίδου Ευρυδίκη, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Κονόρτας Παρασκευάς, Αναπληρωτής Καθηγητής
Κοπανιάς Κωνσταντίνος, Επίκουρος Καθηγητής
Κουρτέση-Φιλιππάκη Γεωργία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Κωνσταντινίδου Αικατερίνη, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Λαμπροπούλου Δήμητρα, Λέκτορας

Μαντζουράνη Ελένη, Καθηγήτρια
Μαυρομιχάλη Ευθυμία, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Μεργιαλή-Σαχά Σοφία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Μούλιου Μαρία (Μαρλέν), Λέκτορας
Νικολάου Κατερίνα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Πάλλης Γεώργιος, Επίκουρος Καθηγητής
Παπαδάτος Ιωάννης, Αναπληρωτής Καθηγητής
Παπαδιά-Λάλα Αναστασία, Καθηγήτρια
Παπαθανασίου Μαρία, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Παυλόπουλος Δημήτρης, Αναπληρωτής Καθηγητής
Πετρίδης Πλάτων, Αναπληρωτής Καθηγητής
Πλάντζος Δημήτρης, Αναπληρωτής Καθηγητής
Πλάτων Ελευθέριος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Πλουμίδης Σπυρίδων, Επίκουρος Καθηγητής
Ράπτης Κωνσταντίνος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Σειρηνίδου Βασιλική, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Χασιάκου Αφροδίτη, Μόνιμη Λέκτορας
Χατζηβασιλείου Ευάνθης, Καθηγητής
Ψωμά Σελήνη, Καθηγήτρια

Τμήμα Φιλοσοφίας - Παιδαγωγικής - Ψυχολογίας

Αντωνίου Φωτεινή (Φαίη), Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Αραμπατζής Γεώργιος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Βασίλαρος Γεώργιος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Βέρδης Αθανάσιος, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής
Γενά Αγγελική, Καθηγήτρια
Δασκολιά Μαρία-Καλομοίρα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Κακολύρης Γεράσιμος, Επίκουρος Καθηγητής
Καλογεράκος Ιωάννης, Αναπληρωτής Καθηγητής
Κυνηγός Πολυχρόνης, Καθηγητής
Ίσαρη Φιλία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Λάζου Άννα, Επίκουρη Καθηγήτρια
Μαραγγιανού Ευαγγελία, Καθηγήτρια
Μηλίγκου Ευανθία-Έλλη, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Μιχάλης Αθανάσιος, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής
Μπακονικόλα-Γιάμα Έλση, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Νικολαΐδου-Κυριανίδου Βάνα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Πανταζάκος Παναγιώτης, Καθηγητής
Παπακωνσταντίνου Γεώργιος, Καθηγητής
Παρθένης Χρήστος, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής
Παπαστυλιανού Αντωνία, Καθηγήτρια
Πασιάς Γεώργιος, Καθηγητής
Πολίτης Γεώργιος, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής
Πολυχρόνη Φωτεινή, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Πρωτοπαπαδάκης Ευάγγελος, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής
Ράλλη Ασημίνα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Σιδηροπούλου-Δημακάκου Δέσποινα, Καθηγήτρια
Σμυρναίου Ζαχαρούλα, Επίκουρη Καθηγήτρια
Στείρης Γεώργιος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Φουντοπούλου Μαρία-Ζωή, Καθηγήτρια
Φρυδάκη Ευαγγελία, Καθηγήτρια
Φωτεινός Δημήτριος, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής

Τμήμα Ψυχολογίας

Αβεντισιάν-Παγοροπούλου Άννα, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Αργυροπούλου Αικατερίνη, Επίκουρη Καθηγήτρια
Γκαρή Αικατερίνη, Καθηγήτρια
Κανελλοπούλου Βασιλική (Λίσσυ), Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Λουμάκου Μαρία, Καθηγήτρια
Μόττη-Στεφανίδη Φρόσω, Καθηγήτρια
Μυλωνάς Κώστας, Καθηγητής
Παυλόπουλος Βασίλης, Αναπληρωτής Καθηγητής
Ράλλη Ασημίνα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Οικονόμου Αλεξάνδρα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Ρούσσοι Πέτρος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Τάνταρος Σπύρος, Καθηγητής
Χατζηχρήστου Χρυσή, Καθηγήτρια
Χριστοπούλου Άννα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας

Βελισσαρίου Ασπασία, Καθηγήτρια
Γεωργιαφέντης Μιχάλης, Επίκουρος Καθηγητής
Γερμανού Μάρω, Καθηγήτρια
Δεσποτοπούλου Άννα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Δημακοπούλου Σταματίνα, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Καραβά Ευδοκία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Καραβαντά Ασημίνα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Κουτσουδάκη Μαρία, Καθηγήτρια
Λαβίδας Νικόλαος, Επίκουρος Καθηγητής
Μαρμαρίδου Σοφία, Καθηγήτρια
Μαρκίδου Βασιλική, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Μήτση Ευτέρπη, Καθηγήτρια
Μητσικοπούλου Βασιλική, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Μπλατάνης Κώστας, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής
Νικηφορίδου Βασιλική, Καθηγήτρια
Ντόκου Χριστίνα, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Παναγόπουλος Νίκος, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής
Σακελλίου-Schultz Ευαγγελία, Καθηγήτρια
Schultz William, Καθηγητής
Σιδηροπούλου Μαρία, Καθηγήτρια
Τζάννε Αγγελική, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Τσιμπούκη Θεοδώρα, Καθηγήτρια
Υφαντίδου Έλλη, Καθηγήτρια
Χατζηδάκη Άννα, Λέκτορας

Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας

Αναστασιάδη Μαρία-Χριστίνα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Αποστόλου Ειρήνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Βάρσος Γεώργιος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Βήχου Μαρίνα, Επίκουρη Καθηγήτρια
Βλάχου Ευαγγελία, Επίκουρη Καθηγήτρια
Δελβερούδη Ρέα, Καθηγήτρια
Ευθυμίου Λουκία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Κονδύλη Ελένη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Πατέλη Μαρία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
 Μανιτάκης Νικόλαος, Επίκουρος Καθηγητής
 Μουστάκη Αργυρώ, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
 Πανταζάρα Ανδρομάχη-Βιργινία, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
 Παπαδήμα Μαρία, Καθηγήτρια
 Παπασπυρίδου Ιωάννα, Επίκουρη Καθηγήτρια
 Προβατά Δέσποινα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
 Πρόσκολλη Αργυρώ, Καθηγήτρια
 Ρομπολής Δημήτριος-Κων/νος, Αναπληρωτής Καθηγητής
 Τατσοπούλου Ελένη, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
 Τζιάφα Ελένη, Επίκουρη Καθηγήτρια

Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας

Αντωνοπούλου Αναστασία, Καθηγήτρια
 Αλεξανδρή Χριστίνα-Καλλιόπη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
 Βηδενμάιερ Δάφνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
 Δασκαρόλη Αναστασία, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
 Καρακάση Αικατερίνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
 Καρβέλα Ιωάννα, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
 Λασκαρίδου Όλγα, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
 Λέχνερ Βήνφριντ, Αναπληρωτής Καθηγητής
 Lindinger Stefan, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής
 Μητραλέξη Αικατερίνη, Καθηγήτρια
 Μιχάλσκι Μαρκ, Επίκουρος Καθηγητής
 Μπαλάση Ευδοκία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
 Μπατσαλιά Φρειδερίκη, Καθηγήτρια
 Μπέννινγκ Βίλι, Καθηγητής
 Μπλιούμη Αγλαΐα, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
 Πετροπούλου Εύη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
 Πορτζ Ρενάτε, Καθηγήτρια
 Theisen Paul-Joachim, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής
 Τσόκογλου Αγγελική, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
 Χρύσου Μάριος, Αναπληρωτής Καθηγητής

Τμήμα Ισπανικής Γλώσσας και Φιλολογίας

Αλεξοπούλου Αγγελική, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Βάργκας Εσκομπάρ Αρτούρο, Αναπληρωτής Καθηγητής
Δρόσος Δημήτριος, Καθηγητής
Κρητικού Βικτωρία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Κρίδα-Αλβαρεθ Κάρολος-Αλμπέρτο, Καθηγητής
Lugo Miron-Τριανταφύλλου Susana, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Πανδή-Παυλάκη Ευθυμία, Καθηγήτρια
Παπαγεωργίου Ανθή, Καθηγήτρια
Τσόκου Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια

Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας

Γιαννουλοπούλου Γιαννούλα, Καθηγήτρια
Δημοπούλου Ρουμπίνη, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Ζώρας Γεράσιμος, Καθηγητής
Θέμου Άννα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Μηλιώνη Γεωργία, Επίκουρη Καθηγήτρια
Μικρός Γιώργος, Καθηγητής
Minniti-Γκόνια Domenica, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Παγκράτης Γεράσιμος, Καθηγητής
Σγουρίδου Μαρία, Καθηγήτρια
Τσόλκας Ιωάννης, Καθηγητής

Τμήμα Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών

Αλεξανδροπούλου Όλγα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Ιωαννίδου-Ράλλη Αλεξάνδρα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Μίνεβα Εβελίνα, Λέκτορας
Μπορίσοβα Τατιάνα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Σοφούλης Παναός-Φίλιππος, Επίκουρος Καθηγητής
Σαρτόρι Έλενα, Επίκουρη Καθηγήτρια

Τμήμα Θεατρικών Σπουδών

Αλεξιάδης Μηνάς Ι., Καθηγητής
 Αλτουβά Αλεξία, Επίκουρη Καθηγήτρια
 Βαρζελιώτη Γωγώ, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
 Βιβιλάκης Ιωσήφ, Καθηγητής
 Γεωργακάκη Κωνσταντζα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
 Γεωργοπούλου Ξένια, Επίκουρη Καθηγήτρια
 Διαμαντάκου Αικατερίνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
 Ιωαννίδης Γρηγόρης, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής
 Καρακατσούλη Άννα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
 Μαυρομούστακος Πλάτων, Καθηγητής
 Πετράκου Κυριακή, Καθηγήτρια
 Πεφάνης Γιώργος Π., Αναπληρωτής Καθηγητής
 Ρεμεδιάκη Ιωάννα, Λέκτορας
 Σταματοπούλου-Βασιλάκου Χρυσόθεμις, Καθηγήτρια
 Στεφανή Ευανθία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
 Στεφανίδης Μάνος, Αναπληρωτής Καθηγητής
 Στιβανάκη Ευανθία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
 Φανουράκη Κλειώ, Επίκουρη Καθηγήτρια
 Φελοπούλου Σοφία, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια

Τμήμα Μουσικών Σπουδών

Αναγνωστοπούλου Χριστίνα-Εξακουστή, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
 Ανδρεοπούλου Αρετή, Επίκουρη Καθηγήτρια
 Αποστολόπουλος Θωμάς, Αναπληρωτής Καθηγητής
 Γεωργάκη Αναστασία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
 Κάβουρας Παύλος, Καθηγητής
 Κρητικού Φλώρα, Επίκουρη Καθηγήτρια
 Λαλιώτη Βασιλική, Επίκουρη Καθηγήτρια
 Λιάβας Λάμπρος, Καθηγητής
 Lerch-Καλαβρυτινού Iimgard, Καθηγήτρια
 Μαλιάρας Νικόλαος, Καθηγητής
 Μπαλαγεώργος Δημήτριος Αναπληρωτής Καθηγητής
 Μπαμίχας Πύρρος, Αναπληρωτής Καθηγητής
 Παπαθανασίου Ιωάννης, Αναπληρωτής Καθηγητής

Παπαπαύλου Μαρία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Σεργίου Παύλος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Τσέτσος Μάρκος, Καθηγητής
Φιτσιώρης Γεώργιος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Φούλιας Ιωάννης, Επίκουρος Καθηγητής
Χαλδαιάκης Αχιλλέας, Καθηγητής
Χαψούλας Αναστάσιος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Χρυσοστόμου Σμαράγδα, Καθηγήτρια
Ψαρουδάκης Στυλιανός, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ελλάδα)
Imprimé en Union Européenne (Grèce)
Printed in the European Union (Greece)

Παρουσία, περίοδος Β΄, τόμος Α΄ (ΚΑ΄) (2017-2018) (έκδοση 2019). Σχεδιασμός, στοιχειοθεσία και αναπαραγωγή: εργαστήριο γραφικών τεχνών Ηρόδοτος (Αθήνα), με Απλά, Palatino Linotype, Ocras και Symbol. Εκτύπωση και βιβλιοδεσία: τυπογραφείο QPC (Αθήνα), σε χαρτί Book paper ivory (bouffant ivoire) ειδικής παραγωγής. Για λογαριασμό των εκδόσεων Ηρόδοτος. Δημήτριος Κ. Σταμούλης, εκδότης. Αριθμός έκδοσης 433. Αθήνα, α΄ τετράμηνο 2019. (Made and printed in Greece.)

ΠΑΡΟΥΣΙΑ Α' (ΚΑ') (2017-2018)

Δημήτριος Καραδήμας, Αντί προλόγου. Ιωάννης Μ. Κωνσταντάκος, Το λιονταράκι που τσεβδίξει: ο Αλκιβιάδης στην αρχαία κωμωδία. *Dimitrios Kanel-lakis, Paracomedie in Euripides' Bacchae*. Σοφία Παπαϊωάννου, Το ταξίδι προς τη Δύση αρχίζει: ο Λίβιος Ανδρόνικος και η πρώτη μετάφραση της Οδύσσειας. Ανθοφίλη Καλλέργη, Η τέχνη της γαστρονομίας στο πλαίσιο της ορατιανής σάτιρας (Σάτιρες 2.4 και 2.8). Παναγιώτα Παπακώστα, Απηχήσεις της Οδύσσειας στο ελεγειακό ταξίδι της 1.3 του Τιβούλλου. *Dimitrios Karadimas, Dionysius of Halicarnassus on the pleasant and the beautiful — Traces of Platonic influence*. Χρήστος Φάκας, Το λογοτεχνικό υπόβαθρο του θέματος της φιλίας στο μυθιστόρημα του Χαρίτωνα. Ελένη Τσιτσιανοπούλου, Η σύνταξη του συνδέσμου *kán* στις παραχωρητικές προτάσεις των ελληνικών μη λογοτεχνικών παπύρων της αυτοκρατορικής και της πρώιμης αραβικής εποχής. Μυρσίνη Αναγνωστός, 'Η επίδραση τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν στὸ ἔργο τοῦ Νικηφόρου Χρυσοβέργη. Βασίλειος Π. Βερτουδάκης, Η κρίση της επιστήμης και η κλασική φιλολογία στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης: ιστορικές και φιλοσοφικές προϋποθέσεις. *Gianoula Giannouloupoulou, The emergence of the Greek definite article*. Ιωάννης Α. Πανούσης, Κλυταιμήμετρας δικαίωση (;): από την *Ηλέκτρα* του Σοφοκλή στο ανεπίδοτο *Γράμμα* του Ιάκωβου Καμπανέλλη. *Ioanna Papaspyridou, Victor Hugo, poète romantique au service de la guerre d'indépendance grecque: quelques réflexions sur le poème «L'Enfant»*. *Domenica Minniti-Γκώνια, Italianismi a Cefalonia e gli studi di Manlio Cortelazzo sul contatto italogreco*. — Από την ιστορία του Πανεπιστημίου και της Σχολής. Χαρίκλεια Μπαλή, Το Πανεπιστήμιο Αθηνών και ο πόλεμος του 1940-1941: η ζωή και ο θάνατος του καθηγητή Ξενοφώντος Κοντιάδη (Μασσαλία, 1903 - Ιωάννινα, 1941). Δημήτρης Παυλόπουλος, Μνήμη Χρύσανθου Χρήστου.

Εικόνα εξωφύλλου: Όμηρου, *Ίλιάς*, Θ 436-446 (πάπυρος, 1ος-2ος αι. π.Χ.). Από την έκδοση: Βασίλειος Γ. Μανδηλαράς, *Πάπυροι και παπυρολογία*. Εισαγωγή στην επιστήμη της παπυρολογίας, Αθήνα, 42014, σελ. 267.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΗΡΟΔΟΤΟΣ

Μαντζάρου 9

GR 10672 Αθήνα

☎ 21 03 62 63 48 · 📠 69 76 33 44 93

✉ info@herodotos.net

🌐 www.herodotos.net

ISSN 1105-0454

